

Congrés al National Maritime Museum de Greenwich

Els passats dies 18, 19 i 20 d'abril es va celebrar un Congrés al National Maritime Museum Greenwich (Londres), titulat "Models de vaixell de la Gran Època de la Vela, 1650 - 1850 i el seu significat cultural".

El Congrés va reunir historiadors, conservadors, restauradors, col·leccionistes, modelistes i entusiastes de l'estudi de models de vaixell, d'arreu del món, per tal de fomentar el coneixement d'aquests vaixells, i el seu valor i interès històric.

Les diverses sessions van desenvolupar temes com: els models històrics, els models de vaixell com una font d'informació històrica, la conservació d'aquests vaixells als museus, valoracions en els mercats, modelisme i tècniques de modelisme, models de drassana, entre d'altres. El programa també va incloure una visita als magatzems de models del National Maritime Museum Greenwich.

Les diverses sessions van ressaltar sobre tot l'enorme vàlua i interès dels models històrics com una font molt important per al coneixement de la història marítima.

IX Congrés Internacional de Museus Marítims.

El proper mes de setembre es celebrarà el IX Congrés Internacional de Museus Marítims. Recordem que l'anterior es va celebrar al Museu Marítim de Barcelona al setembre de 1993.

El proper Congrés Triannual s'organitza conjuntament entre el National Museum Greenwich (Londres), al Merseyside Maritime Museum (Liverpool), al Chatham Historic Dockyard i al Maritime Museum Portsmouth.

El Congrés triannual de l'International Congress of Maritime Museums (ICMM) reuneix cada tres anys un conjunt important de museus marítims d'arreu del món, així com professionals que treballen en aquestes institucions en el camp de la gestió, la conservació, l'estudi i la difusió de la història marítima i el patrimoni marítim.

L'Aquàrium inaugura l'exposició "El tresor ets tu"

Des del passat 1 de juny, i durant sis mesos, es podrà visitar a l'Aquàrium de Barcelona una exposició dedicada a l'arqueologia subaquàtica.

L'exposició, titulada "El tresor ets tu", es planteja diferents objectius en la seva concepció, segons el senyor Javier Nieto, comissari de la mostra: *"sensibilitzar la població sobre la importància de l'arqueologia subaquàtica per conèixer la pròpia història, divulgar l'evolució de les tècniques de navegació, conscienciar sobre la importància col·lectiva de la conservació i la preservació del patrimoni subaquàtic, etc"*.

Aquesta exposició ha estat organitzada per l'Aquàrium de Barcelona, junt amb el Centre d'Arqueologia Subaquàtica (CASC), que depèn del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

En conjunt s'exposen prop de 300 peces, algunes de gran valor, junt amb alguns pecis que abasten l'espai cronològic que hi ha entre el segle II aC fins el segle I dC.

L'exposició es desenvolupa en dos àmbits: l'Oceanari i la sala Mediterrània.

L'Oceanari. En aquest primer espai es pot gaudir amb allò que es troben els arqueòlegs quan fan immersions. Dins l'Oceanari, envoltats per més de 4000 exemplars de peixos, s'ha reconstruït el peci d'una embarcació romana, amb el seu carregament d'àmfores

escampades pel fons d'aquest immens aquari. A més, també es poden veure alguns dels instruments que fan servir els arqueòlegs per fer el seu treball, com aspiradors submarins, quadrícules per reproduir el jaciment, etc.

La sala Mediterrània. És on té lloc l'exposició pròpiament dita. Aquesta exposició s'articula dins una sala circular, on ens trobem els diferents espais de què consta l'exposició:

Àrea 1: "Un passeig pel temps". És un recorregut que es fa seguint un mural únic, on es pot veure el pas del temps seguint un fil conductor, en aquest cas els diferents contenidors que s'han fet servir per transportar el vi al llarg del temps i els vaixells amb què es van transportar; així, podem veure des d'àmfores massaliotes (segle IV aC), fins a les ampolles de vi actuals, passant per odres medievals, barrals de coure o garrafes de vidre, amb els vaixells corresponents per a cada època.

Àrea 2: "Arqueologia subaquàtica". En aquest espai s'intenta conscienciar el visitant sobre la importància de la conservació dels jaciments arqueològics i sobre què s'ha de fer en cas de trobar-se algun, quins són els més importants, etc.

Àrees 3, 4 i 5: Aquestes tres àrees ens permeten conèixer alguns dels jaciments més importants que hi ha a Catalunya (Illa Pedrosa, Culip IV...), i associar-ho amb el desenvolupament de la ciutat d'Empúries en les seves diferents fases de creixement;

Empúries va ser la porta d'entrada de la majoria dels coneixements que van arribar a la Península en època clàssica. A més, es pot veure l'enorme importància que va tenir el vi per augmentar aquest tràfic marítim.

Àrea 6: "Els vaixells i la navegació". L'últim espai tracta el tema de la construcció dels vaixells romans, com navegaven, quina forma tenien, etc.

El Tethis.- L'exposició es pot completar amb la visita al vaixell *Tethis*, que es troba ancorat al moll d'Espanya, al costat de l'Aquàrium. El *Tethis*, amb una tripulació integrada per un patró, un bus-mecànic i dos arqueòlegs, amb el suport de grups d'estudiants d'arqueologia que hi fan les seves pràctiques, és el vaixell del Centre d'Arqueologia Subaquàtica, i ha estat encarregat de portar als arqueòlegs als diferents jaciments. Tot i les petites dimensions, aquest vaixell està equipat amb els últims avenços tecnològics que li permeten conèixer el tipus de fons marí per sobre del qual navega, i si, per la seva configuració, es pot trobar alguna cosa sota la sorra. El vaixell estarà ancorat al costat de l'Aquàrium els dies que no estigui treballant a la recerca de nous jaciments arqueològics; per tant, cal informar-se si el vaixell es troba al port en el moment de fer la visita.

Exposició "Huracà, 1724. Navegants i naufragis de la ruta del mercuri"

El visitant de l'exposició "Huracà, 1724. Navegants i naufragis de la ruta del mercuri" veurà, sentirà, tocarà i olorarà la vida quotidiana d'aquella època.

El Museu de la Ciència de la Fundació "La Caixa" busseja en el naufragi de dos galions, l'any 1724, per explicar com era el segle XVIII:

24 d'agost de 1724. Un huracà sorprèn dos galions espanyols carregats de mercuri a poques milles de la costa nord-est de l'illa La Española. Els capitans dels vaixells, brutalment sacsejats per la ventada, capegen el temporal, intenten anar sobre vent per superar el cap Cabrón i arrecerar-se... Les tripulacions lluiten tot el dia infructuosament contra el vent i les onades. Els patrons decideixen, finalment, acostar les naus a terra per protegir-se. A les onze de la nit, davant la badia de Samaná, tiren les àncores, però els ferros no aturen els vaixells: els galions continuen imparablement, bojament la seva carrera cap a la inevitable tragèdia. Durant la nit del 24 al 25, el *Nuestra Señora de Guadalupe* embarranca en un banc de sorra. La major part dels 600 navegants que hi viatgen aconseguen arribar a terra. El *Conde de Tolosa*, en canvi, pràcticament es desintegra quan el casc copeja repetidament contra un escull. Dels sis centenars de persones embarcades, se'n salven unes desenes. L'exposició "Huracà, 1724. Navegants i naufragis de la ruta del mercuri", del Museu de la Ciència de la Fundació "La Caixa", permet ara tastar aquella tragèdia: el visitant se submergeix en el naufragi. S'hi narra una història de ciència i un episodi de l'aventura

humana: la navegació d'altura, les tècniques d'orientació, l'evolució de l'arquitectura naval, la física del naufragi, la vida a bord dels galions... "Huracà, 1724. Navegants i naufragis de la ruta del mercuri" s'obrí al públic el 12 d'abril de 1996 i substitueix "Amazònia. L'últim paradís", que es va clausurar el novembre de 1995, després de rebre 320.000 visitants en dos anys.

El *Guadalupe* i el *Tolosa* no només transportaven passatges, també anaven carregats amb objectes per a les drassanes de l'Havana. Però la part més valuosa de la seva càrrega era l'argent viu, nom amb què es coneixia en aquell moment el mercuri. Amb aquest argent viu, que es portava d'Europa, es depurava la plata de les mines americanes. Bona part d'aquest mercuri continua a hores d'ara encara sota l'aigua a la badia de Samaná, a la República Dominicana.

El Museu de la Ciència de la Fundació "La Caixa" ha bussejat en la tragèdia del *Tolosa* i el *Guadalupe* i l'ha recuperada en primera persona. El Museu ha organitzat diverses expedicions a la República Dominicana per investigar in situ els elements que ara són a Barcelona.

El naufragi explicat en primera persona

L'exposició, que ocupa uns 1.200 metres quadrats, està dividida en tres àmbits. Al primer, el visitant passeja pel fons marí, per on va trobant elements que li expliquen el naufragi del *Guadalupe* i el *Tolosa* i que l'hi situen. Una gran maqueta del *Guadalupe* navega amb diversos rumbos i, sota la força d'un huracà, acaba naufragant al davant mateix del visitant. Un gran mòdul circular central explica la història de les restes submergides del naufragi, des del 1724 fins a l'actualitat.

En aquest primer àmbit, i si el visitant se situa al lloc precís, sentirà la narració del desastre - en castellà del segle XVIII - per part de tripulants i passatges dels galions, que evocaran la seva tragèdia humana i la seva personalitat. La informació s'ha extret de textos inèdits de l'Arxiu d'Indies, originals de la investigació judicial posterior al naufragi. Simultàniament, el visitant tindrà al davant el fantasma del narrador i un objecte que pertanyia a aquella persona en concret.

Les olors del segle XVIII

Un àudiovisual elaborat amb les filmacions fetes en les expedicions del Museu de la Ciència a Samaná dona pas al segon àmbit. S'hi explica, utilitzant la vista, el tacte i l'olfacte, com era la vida quotidiana a bord d'un galió del segle XVIII. El visitant de l'exposició "Huracà, 1724. Navegants i naufragis de la ruta del mercuri", no només podrà veure prop de dos-cents objectes recuperats del naufragi, també podrà tocar-los i olorar-ne alguns (brea, aiguarent...). Al mòdul "Què és això?" el visitant haurà de descobrir, recorrent sovint al seu sentit de l'humor, quina utilitat tenien alguns objectes de la vida quotidiana de fa quasi tres segles que, avui dia, o bé no existeixen o bé són completament diferents.

L'objectiu, segons Jorge Wagensberg, director del Museu de la Ciència, és "posar la gent en la pell d'un navegant del segle XVIII i d'un investigador del segle XX". El mètode, fer una exposició "visceralment interdisciplinària". El concepte vitrina, que només deixa passar la vista, queda, diu Wagensberg, "definitivament superat".

Aventurar-se en l'arqueologia submarina

La tercera part de la mostra està dedicada a l'aventura de l'arqueologia submarina. S'hi mostra la tecnologia utilitzada per rescatar les peces dels vaixells enfonsats, la disposició actual de les restes i els mètodes de recuperació i conservació dels materials arqueològics. La investigació feta pel Museu ha permès elaborar els primers plànols exactes del *Tolosa* i del *Guadalupe* i fer una maqueta de grans dimensions (escala 1/20) i molt precisa del *Guadalupe*. El llarg treball d'investigació ha permès omplir el buit existent en el coneixement de la navegació dels galions espanyols a través de l'Atlàntic. La recerca és fruit de l'acord entre el Museu de la Ciència de la Fundació "La Caixa" i les autoritats de la República Dominicana.

1a. Trobada de vela llatina a Tarragona

Durant els dies 1 i 2 de juny, se celebrà al Port de Tarragona la 1a. trobada de vela llatina organitzada pel Centre d'Estudis Marítims i d'Activitats del Port de Tarragona.

Els actes se centraren, sobretot, al dissabte. Després de l'esmorzar se celebrà la regata on participaren una dotzena de bastiments aparellats amb vela llatina que havien anat arribant des de diversos punts de la nostra costa. Després de la regata, el dinar presidit per les sardines tarragonines. Les havaneres del vespre, durant les quals es presentaren els bastiments al públic que ens visità, clogueren aquesta jornada.

Aquesta trobada representa un pas més en la recuperació de bastiments de vela llatina: primer fou la recuperació de l'ofici de mestre d'aixa i de bastiments tradicionals llatins de la nostra costa. Ara, amb l'organització de la trobada hem apropat el públic de la nostra ciutat a aquesta antiga i bella manera de navegar.